

Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi
Journal of Terrorism and Radicalization Studies

Ocak 2025, Cilt: 4, Sayı: 1, ss. 136-142

January 2025, Volume: 4, Issue: 1, pp. 136-142

ISSN 2792-0518 (Basılı/Print)

ISSN 2822-2334 (Çevrimiçi/Online)

Makaleye ait Bilgiler / Article Information

Kitap İncelemesi / Book Review

Makale Başvuru Tarihi / Application Date : 01 Aralık 2024 / 01 December 2024

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date : 08 Aralık 2024 / 08 December 2024

Makalenin Başlığı / Article Title

Kitap İncelemesi / Terörizm Nasıl Sona Erer: Terörist Kampanyaların Azalması ve Çöküşünü Anlamak

Book Review / How Terrorism Ends: Understanding the Decline and Demise of Terrorist Campaigns

Yazar(lar) / Writer(s)

Hatice VAROL DAĞDELEN

Atıf Bilgisi / Citation:

Dağdelen, H.V. (2025). Kitap İncelemesi / Terörizm Nasıl Sona Erer: Terörist Kampanyaların Azalması ve Çöküşünü Anlamak. *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 4(1), ss.136-142, DOI: 10.61314/traddergi.1594552

Dağdelen, H.V. (2025). Book Review / How Terrorism Ends: Understanding the Decline and Demise of Terrorist Campaigns. *Journal of Terrorism and Radicalization Studies*, 4(1), pp. 136-142, DOI: 10.61314/traddergi.1594552

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği

Research Center for Defense Against Terrorism and Radicalization Association

Adres/Address: Beytepe Mah. Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı

5387. Cadde No:15A D:58

06800 Çankaya/Ankara

Telefon/Telephone: +90 312 441 11 50

www.tradergisi.com

e-posta/e-mail: editortrad@teram.org

TERÖRİZM NASIL SONA ERER: TERÖRİST KAMPANYALARIN AZALMASI VE ÇÖKÜŞÜNÜ ANLAMAK

Hatice VAROL DAĞDELEN *

Cronin, Audrey Kurth. (2009). *How terrorism ends: Understanding the decline and demise of terrorist campaigns*. Princeton University Press. 330 Sayfa, ISBN: 9780691139487.

Audrey Kurth Cronin, güvenlik ve çatışma çözümü alanlarında uzman bir akademisyendir. Cronin halen Carnegie Mellon Üniversitesi'nde Güvenlik ve Teknoloji Profesörü olarak görev yapmakta ve Carnegie Mellon Strateji ve Teknoloji Enstitüsü'nün kurucu direktörü görevini sürdürmektedir. Lisans eğitimini Princeton Üniversitesinde, doktora eğitimini Oxford Üniversitesinde tamamlayan Cronin Amerika Birleşik Devletleri'nin stratejik devlet kademelerinde görevler üstlenmiştir.

Cronin tarafından kaleme alınan “Terörizm Nasıl Sona Erer: Terörist Kampanyaların Azalması ve Çöküşünü Anlamak (*How Terrorism Ends Understanding the Decline and Demise of Terrorist Campaigns*)” adlı kitabı, 2009 yılında Princeton University Press tarafından yayımlanmıştır. Kitap terörist faaliyetlerin nasıl sona ereceğinin anlaşılması konusunda alana öncülük eder ve 330 sayfadan meydana gelmektedir. Kitap yayımlandığı tarihte terörizm alanında çığır açan bir eser olarak nitelendirilmiştir. Kitabın yazılması hakkında ilk fikir, yazarın “terörizm uzmanı” olarak görev yaptığı sırada ortaya çıkmaktadır.

Kitap genel olarak terörizmin nasıl gerileyeceği ve biteceğine yönelik teorik bir çerçeve sunmaya çalışır. Terörizmin nasıl sona erebileceğini anlamak ya da sona erdirebilmek için terörizmin kök nedenlerinin anlaşılması gerektiği belirtilir. Bu açıdan kitap, literatürdeki kritik bir boşluğu doldurmayı hedefler. Cronin çalışmasında tarihsel perspektifler sunarak politika yapımcılar için yol haritaları belirler. Kitabın hedef kitlesi akademisyenler, terörle mücadelede rol alan uzmanlar ve politika yapımcılarıdır.

* Doktora Öğrencisi, Milli Savunma Üniversitesi, Alparslan Savunma Bilimleri ve Milli Güvenlik Enstitüsü, hvarol28@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3668-3048

Kitap, giriş ve sonuç bölümü haricinde yedi ana bölümden oluşur. Yazar her bölüm ile ilgili vaka çalışmalarını ele almıştır. Kitapta incelenen örgütler ve örgüt liderleri arasında; Abimael Guzmán, Abdullah Öcalan, Mickey McKeivitt, Aydınlık Yol, Kürdistan İşçi Partisi (PKK), Real Irish Republican Army (IRA/RIRA), Aum Shinrikyo, Abu Sayyaf, Tamil Kaplanları, Irgun, Narodnaya Volya, Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLN), 1970’lerde faaliyet gösteren sol ideolojik örgütler, 1990’larda faaliyet gösteren sağ ideolojik örgütler ve El Kaide yer almaktadır.

Kitapta seçilen vakalar “Memorial Institute for the Prevention of Terrorism” veri tabanından alınmıştır. Bu veri tabanı 1968 yılından bugüne faaliyette olan ve 800’den fazla terör örgütünü içeren zengin bir seçenek sunmaktadır. Fakat kitap veri tabanına yönelik bir eleştiriyi de barındırır. Cronin, veri tabanında yer alan örgütlerin genellikle 20. ve 21. yüzyılı kapsayan örgütler olduklarını ve bu nedenle çalışma alanının daraldığını ifade etmektedir (s. 9).

Kitapta terörizmin nasıl sona erdiğine dair karşılaşılan belli başlı kalıpların varlığından bahsedilir. Bu kalıplar meydana geldiğinde genellikle terörizmin de sona erdiği gözlemlenir. Bunların başında liderin ya da lider kadronun etkisiz hale getirilmesi gelir. Örgütün yönetim kadrosundan yoksun kalması, örgütün eylemlerinde aksamalara neden olmaktadır. İkinci unsur ise müzakeredir. Devletlerin terör örgütleri ile müzakere masasına oturması terörizmin bitmesini sağlayabilir. Üçüncü etken terör eylemini gerçekleştiren örgütün hedefine ulaşmasıdır. Bu hedef sonucunda örgüt amacını tamamlayarak varlığını sonlandırır. Dördüncü etken başarısızlıktır. Başarı gibi başarısız olma durumu da örgütlerin sonlanmasına neden olmaktadır. Beşinci unsur yoğun baskıdır. Devletlerin terör örgütlerine karşı kullandıkları yoğun mücadele yöntemleri neticesinde örgüt faaliyetleri son bulabilir. Altıncı ve son unsur ise siyasal şiddet olarak kullanılan terörizmin başka bir şiddete geçmesidir. Örgütler eylem şekli olarak terörizmi bırakarak konvansiyonel yöntemlere başvurabilirler. Kitapta ele alınan terörizmin sona ermesi nedenleri kapsamında vaka analizleri yapılmıştır. Bu analizler arasında İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA), Aydınlık Yol (Shining Path) ve Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF), Bask Yurdu ve Özgürlük (ETA), Shoko Asahara ve Aum Shinrikyo sayılabilir. Cronin’e göre terörizmi anlamanın yolu nasıl başladığını ve nasıl sona erdiğini algulamaktan geçer. Eğer örgütlerin nasıl sona erdiği bilinirse, terörizmle mücadele eden birimlerin uygulayacakları stratejiler de rahatlıkla belirlenebilecektir.

Kitabın giriş bölümünde Cronin, “terörizmin karmaşık doğasına” odaklanır. Terörizm kavramının hatalı kullanımının gerek çalışmasını gerekse terörizmi anlama ve bitirme yönündeki girişimleri karmaşık bir hale soktuğunu vurgular. Kitapta terörizm, “şiddeti sembolik olarak kullanan ve masumları politik amaçlarla hedef alan bir araç” olarak tanımlanır. Terörizmi ve terör örgütlerini anlamının temelde tarihsel arka planlarını anlamlandırmak olduğunu vurgulayan yazar, bunu vaka çalışmaları yardımıyla okuyucuya anlatmaya çalışır. Kitabın giriş kısmında müzakere konusuna da değinilirken bu yöntemin zorlukları ve karmaşık doğası özellikle vurgulanır (ss. 3-13).

Kitabın birinci bölümünde terörizmin sona ermesinin altı temel yolundan ilki olan lider kadronun yakalanması ya da öldürülmesi (*decapitation*) konusunu ele alınır. Kitapta bu bölüm “*decapitation*: baş kesme” olarak nitelendirilirken anlatılmak istenen terör örgütlerinin başsız bırakılmasıdır. Örgütlerin başsız kalması, örgüt içinde moral bozukluklarına yol açar. Örgütün taktik kazanımları sekteye uğrar ve örgütte stratejik bozulmalara neden olur. Fakat örgüt liderlerinin etkisiz hale getirilmesi, örgütü her zaman sona erdirmez. Örgütler buldukları koşullara hızlı bir şekilde uyum sağlayarak yeni liderler ortaya çıkarabilirler. Cronin tarihsel olarak terör örgütü liderlerinin yakalanmasının, öldürülmesinden daha etkili bir yöntem olduğunu ileri sürer. Ele geçirilen bir terör örgütü lideri, “savaşıp ölen” bir lidere oranla örgütün imajına daha fazla zarar verir. Kitapta yakalanan terör örgütü liderlerine örnek olarak Aydınlik Yol ve Guzman, PKK ve Abdullah Öcalan, IRA ve Mickey McKeivitt, Aum Shinrikyo ve Shoko Asahara verilmiştir. Liderleri öldürülenlere örnek ise Abu Sayyaf terör örgütü lideridir (ss. 14-34).

Kitabın ikinci bölümünde terör örgütleriyle müzakereler (*negotiations*) ele alınmaktadır. Müzakereleri geniş bir perspektiften tartışmaya çalışan Cronin, bu sürecin karmaşıklıklarını da ortaya koymaya çalışır. Müzakerelerin düşünüldüğünden daha fazla kullanılan bir yöntem olduğu belirtilen kitapta, müzakerelerin etkisi de tartışılmaktadır. Müzakerelerin terör örgütlerinin şiddeti doğrudan bırakmaları beklenmese de en azından bazı dinamiklerini etkilemesi ve örgüt içi çözümleri sağlaması bakımından uzun süreli bir plan olduğuna değinilir. Terörizmle müzakerede yaşanan zorluklardan biri bu şiddetin asimetrik doğasından kaynaklanmaktadır. Terörizmin asimetrik doğası ve çok fazla aktörün devrede olması, müzakere koşullarını zorlayan nedenlerdendir. Özellikle

güçlü liderlerin varlığı, dışardan gelen etkenler, uluslararası konjonktür, örgütün eylem yöntemleri gibi farklı faktörler de müzakere için zorluk yaratabilir. Kitapta “spoiler” olarak adlandırılan, bizimse “bozucu” olarak kullanmayı tercih ettiğimiz grup da müzakereler üzerinde etkindir. Bu gruptakiler müzakereleri raydan çıkarabilmektedir. Cronin ayrıca örgütlerin yaşı ile müzakere etme konusunda bir bağlantı olduğunu ileri sürer. Buna göre müzakere eden grupların yaşam sürelerinin ortalaması 20 ila 25 yıl arasındadır. Cronin’in araştırmasına göre müzakerelere katılım ile uzun örgüt ömrü arasında güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Örneğin, 50 yıllık uzun yaşam süresine sahip bir örgütle müzakere olasılığı %60 iken, yaşam süresi 10 yıl olan bir örgütle müzakere olasılığı yaklaşık % 17,5’tur. Cronin’e göre müzakere yönteminin birçok zorluğu ve riski vardır. Ancak müzakereler terörizmi sona erdirmeye ele alınması gereken geniş ve karmaşık stratejilerle dolu temel bir araçtır. Bu kısımda anlatılan örnek vaka analizleri IRA, Tamil Kaplanları, İsrail-Filistin barış sürecine ilişkindir (ss. 35-71).

Kitabın üçüncü bölümü başarı (*success: achieving the objective*) konusuna odaklanır. Terör örgütleri için başarının ne demek olduğu konusu örgüt üyelerinin ve destekçilerinin algıları ile orantılıdır. Terör örgütlerinin kendilerince başarılı olma oranları oldukça düşüktür. Başarılı olma kriteri yalnızca faaliyet alanlarındaki konjonktüre değil, uluslararası konjonktüre de bağlıdır. Örneğin sömürgecilik faaliyetlerinin zayıflamaya başladığı dönemde ayrılıkçı hareketleri benimseyen örgütlerin başarı oranı oldukça yüksektir. Bazen terörist örgütler hedefledikleri siyasi amaçlara ulaşabilmektedir. Bazen örgüt üyeleri siyasi bir kimlik de kazanabilirler, bu da onları meşru hareket etmeye iterek terör faaliyetlerine son vermelerine neden olur (ss. 73-93).

Dördüncü bölümde başarısızlık (*failure*) konusu ele alınmaktadır. Başarısızlık faktörü özellikle örgütlerin yeni eleman temin etme noktasında sorun yaşamalarına neden olur. Örgüte verilen halk desteği azalır. Halk desteğinin kaybedilmesinde düzenlenen terör eylemlerinin sivil katliamına neden olması da etkili olabilmektedir. Bunun yanında örgütlerin başarısızlıkları sadece eylemsel olarak değil yönetsel olarak da karşımıza çıkmaktadır. Stratejik olarak yanlış adımların atılması, karar mekanizmalarında ortaya çıkan sorunlar, dış faktörlerin etkisi gibi nedenlerle terör örgütleri başarısızlık yaşayabilirler. Ayrıca örgütlerin kuşak değiştirmesi ve liderliğin diğer kuşaklara aktarılması da başarısızlığı

etkileyen faktörlerdendir. Kuşaklar arası çatışma yaşanabileceği gibi ideolojilerin modasının geçmesi de söz konusu olabilir. Buna örnek olarak kitapta 1970'lerde faaliyetlerini sürdüren sol ideolojiden beslenen örgütler ve 1990'larda faaliyet yürüten sağ ideolojiden beslenen örgütler verilmiştir (ss. 94-114).

Kitabın beşinci bölümü örgütlere yönelik yoğun baskıdır (*repression*). Devletlerin elinde bulunan etkin ve güçlü askeri unsurların terörizmle mücadelede kullanıldığı bazı durumlarda örgütler farklı tepkiler gösterebilmektedir. Yoğun baskı örgütlerin faaliyetlerini geçici olarak durdurabilirken, halk desteğinin kesilmemesi örgütlerin yeniden güçlenmesine neden olabilmektedir. Devletler halk desteğini kesmek için istihbarat operasyonları gerçekleştirir. Burada kullanılacak baskının orantısı çok önemlidir. Devletler güç kullanmada oranı kaçırırsa meşruiyetleri zedelenebilir. Ayrıca baskı sonucunda örgütler başka coğrafi bölgelere geçerek, kendileri için “güvenli” olan bölgelerde faaliyetlerine devam edebilirler. Kitapta bu konuya örnek olarak PKK'nın Irak topraklarına yerleşmesi, Narodnaya Volya'ya yapılan baskılar verilmiştir (ss. 115-145).

Kitabın altıncı bölümü şiddetin dönüşümü (*reorientation*) üzerinedir. Örgütler siyasi araç olarak kullandıkları terörizmden bir süre sonra vazgeçerek sınır aşan suçlara karışabilirler. Özellikle insan ticareti, narkotik faaliyetler, kara para aklama, soygun gibi faaliyetler, terör örgütlerinin dönüşümü kapsamında sayılabilir. Örgütlerin terör faaliyetleri bir süre sonra konvansiyonel yöne de evrilebilir. Dönüşüm genellikle etnik ayrılıkçı örgütlerde yaşanır. Bu örgütler etnik nüfusa bağlı olarak doğal bir halk desteğine sahiplerdir. Örneğin Kolombiya'da faaliyet gösteren örgütlerle Abu Sayyaf uyuşturucu faaliyetlerinde etkin rol oynamaya başlamışlardır. Bu etkenlere ek olarak devletlerin yoğun terörle mücadele yöntemleri sonucunda da örgütlerin şiddet eylemlerinde değişimler yaşanabilir. Terör örgütlerinde lider kadronun yakalanması da değişime neden olabilir. Uluslararası desteğin kesilmesi ya da artması, jeopolitik alanlarda yaşanan değişimler, kamu duyarlılığı ve ekonomik koşullarda yaşanacak değişiklikler de örgütün şiddet yöntemlerinde değişime neden olmaktadır (ss. 146-166).

Cronin kitabının son bölümünde El Kaide terör örgütünü inceler. Örgütün kurulma aşamasından zayıflama aşamasına giden süreci anlamanın önemine vurgu yapan kitap, örgütün potansiyel düşüşünün çerçevesini çizmeye çalışır. El Kaide'nin teknolojiden yararlanarak dünyanın dört bir tarafından eleman devşirmesi en önemli özelliklerinden biridir. Buna ek

olarak örgüt arkadaşlık bağları, aile bağları ya da kişisel iletişimlerle kurulan köprüler vasıtasıyla eleman devşirebilmektedir. Özellikle radikalleşmeye eğilimi olan, dışlanmışlık hissi yüksek kişilerin bu aşamalarda örgüte katılımı kaçınılmaz olur. Örgüt iletişim teknolojilerini yalnızca eleman temin yöntemi olarak kullanmamış, fon sağlamak için de yararlanmıştır. El Kaide'nin konumlandığı alanın “*failed state*” bir devlete ait olması, rahat hareket etmelerine olanak sağlamıştır. Örgütün yaşadığı ideolojik ve örgütsel karmaşıklık, yaşanan müzakereler, örgütle iltisaklı kuruluşlar ve alınması gereken dersler son bölümde detaylı olarak işlenmiştir. Bu örgütle mücadele edilirken klasik olarak lider kadroların etkisiz hale getirilmesinin yeterli olmayacağı vurgusu yapılmaktadır. Bunun yerine örgütü içeriden bölmeye çalışmanın ve yerel halkın El Kaide bağlantısını koparmanın gerekliliğini belirtir. Kitabın bu bölümünde Cronin, El Kaide'nin düşüşünü sağlamakta kullanılabilecek zayıf noktaların tespitine çalışmaktadır.

Kitapta vurgulanan bazı önemli diğer hususlar şu şekilde sıralanabilir:

- Terör örgütlerinin ömürleri kısadır. Hatta örgütlerin ortalama ömürleri yaklaşık olarak 8 yıldır. Örgütlerin yalnızca %5'i hedeflediği başarılarla ulaşır. Örgütlerin hedeflerine ulaşmada kullandıkları terör çoğunlukla başarılı sonuçlar doğurmaz.
- Terör örgütlerinin eylem stratejisi olarak korku yaratma amacıyla sivilleri hedef alması, onların başarı oranını etkileyen bir unsurdur. Masum sivillerin zarar görmesi, örgütlerin uluslararası desteğini ve halk desteğini azaltan faktörlerdendir. Halktan tepki gören örgüt, eleman temini noktasında da zorluklar yaşar ve başarısız olma riski artar.
- Terörizmin başarıya ulaşması için diğer devletlerden destek alması elzemdir. Aksi halde lojistik, teknik ve eğitim desteği kesilen örgütler yaşamlarını devam ettiremez.
- Terör örgütlerinin başarılı olabilmesi için meşru eylemler gerçekleştirmeleri gerekir. Bir örgütün kolluk güçlerine karşı şiddet uygulaması görece meşru kabul edilebilirken, silahsız, masum halka uygulanan şiddet kabul edilemez görülmektedir.
- Terör örgütlerinin sona ermesinde; dış desteğin yitirilmesi, iç ve dış çatışmalar, hükümet baskıları ya da grubun marjinalleşmesinin etkisi vardır. En güçlü yok olma sebepleri genellikle terör örgütünün içinde yaşanan sorunlar ile ortaya çıkar.

- Devletlerin uzun soluklu stratejik planları, terörizm tehdidini her yönüyle anlama ve ona yönelik önlemler alınması neticesinde de örgütler başarısız olabilir.
- Örgütlerin teknoloji ve sosyal medyayı kullanarak geniş alanlarda uyuyan hücreler oluşturmaları ve bu hücreleri faaliyete geçirmeleri devletleri zor duruma sokabilir. Bu nedenle terörizmle mücadele edilirken uluslararası iş birlikleri kurulması önemli olabilir.
- Terörizmi sona erdirmede klasik, tek düze yöntemlerden vazgeçilerek, çok boyutlu, karmaşık yöntemlerin belirlenmesi önemlidir.

Cronin gelecek çalışmalar için de birkaç öneride bulunmaktadır. Bu kapsamda Cronin, terör örgütlerinin müzakerelere onay verdikleri dönemlerdeki yaşlarının incelenmesinin önemi vurgulanır. Bu sayede müzakereye yatkın örgütlerde yaş faktörünün ne kadar önemli olup olmadığı kavranmaya çalışılır. Mevcut literatürde örgütlerin kuruluşları, eylem şekilleri, kökenleri hakkında çok fazla bilgi varken; örgütlerin son bulma şekilleri hakkında literatür oldukça azdır. Bu nedenle gelecek çalışmalarda terör örgütlerinin sona erdirilmesi yöntemlerine yönelmek, belirli modeller çıkarabilmek adına önemli bir adım olabilir.

Kitap genel olarak terörizmin değişen tehdit algısına odaklanır. Bu değişimin temel faktörü artık devletlerin hibrit taktiklerde terör örgütlerini sık kullanmaları ve onlara olan desteklerini artırmalarıdır. Bu sayede terör örgütleri daha uzun süre hayatta kalmakta, teknik ve taktik yönlerini geliştirmektedirler. Kitapta her bölümden sonra örnek vaka seçilmesi ve detaylı olarak incelenmesi tematik bir analiz sunulmasına olanak tanımaktadır. Verilen örneklerde örgütlerin son bulma şekillerinin detaylı incelenmesi sayesinde, terörizmle mücadele yöntemlerinin de anlaşılması kolaylaşmaktadır. Bu inceleme aynı zamanda devletlerin mücadele stratejilerini geniş bir perspektiften ele almalarını sağlamaktadır. Devletlerin çok yönlü olarak ele alacakları uzun vadeli stratejiler terörizmin sona erdirilmesinde başarılı olma ihtimallerini de artırmaktadır.